NULITATEA ACTULUI JURIDIC ÎN FORMĂ ELECTRONICĂ
NULLITY OF THE LEGAL ACT IN ELECTRONIC FORM

CZU: 347.13:004 DOI: 10.5281/zenodo.6626661

Gabriela PETRUŞAN,
Doctorandă, USM

Summary
The civil legal act in electronic form is a variety of the classical legal act, and it represents the manifestation of the will of the natural persons and legal entities, directed to the birth, modification or termination of the civil rights and obligations. In these cases, there has to exist an agreement of the parties, which can give birth to an obligation for the third parties, only in the validity conditions provided by law. Otherwise, if the conditions of validity are not respected, obviously it will reach its nullity.
Keywords: *nullity, electronic signature, vices of consent, smart contract.*

Introducere

Actul juridic în formă electronică este o varietate a actului juridic în forma tip, fiind o manifestare de voinţă făcută cu intenţia de a produce efecte juridice, respectiv de a naşte, modifica ori stinge raporturi juridice între persoane fizice şi/sau juridice. Spre deosebire de actul juridic clasic, avem o modalitate specifică în care are loc manifestarea de voinţă. În cazul cunoscut şi reglementat de lege a manifestării voinţei, prin semnarea propriu-zisă a unui înscris pe un format de hârtie, avem precizări clare pentru obligaţiile care trebuie respectate în funcţie de importanţa documentului redactat. În cazul acţiunii electronice însă manifestarea de voinţă se realizează într-o variantă specifică, respectiv prin intermediul unui program informatic sau a unui procedeu similar. Asemănarea uşor forţată se poate realiza între hârtia clasică şi programul informatic, care serveşte ca şi suport.

Nerespectarea modalităţilor specifice de manifestare a voinţei părţilor în cazul formatului electronic atrage nulitatea respectivului act. Nulitatea este folosită de lege pentru a sancţiona deficienţele care apar în momentul încheierii actului juridic.[1, p.21] Nulitatea nu „produce efecte juridice”, dar neagă existenţa unor efecte juridice ale actului juridic.[2] Efectele legale ale nulităţii actului juridic sunt aceleaşi, indiferent dacă avem un act juridic încheiat în formula clasică sau un act încheiat în mod electronic, indiferent dacă un act juridic este nul (nulitate absolută) sau a fost anulat (nulitate relativă) — legea în toate cazurile refuză să recunoască efectele juridice care ar fi trebuit să fie produse de pretinsul act juridic.

Conţinut

Pentru formarea unui act juridic electronic este necesară împlinirea celor patru *condiţii ale încheierii actului juridic civil clasic*: *obiect* determinat şi licit, *cauză* licită şi morală, *capacitatea* şi *consimţământul* părţilor. Pentru a certifi-

ca abilitatea de a încheia contracte electronice, măsurile de verificare a capacităţii de a încheia acte sunt minime, dacă nu inexistente. [3, art.6 alin.(1)lit.a)] O posibilă soluţie în viitor ar fi utilizarea unei surse externe de preluare a informaţiei. *Verificarea cauzei licite şi morale* este un alt aspect care trebuie avut în vedere în momentul încheierii unui act clasic, aspect ce nu trebuie ignorat când este vorba despre actele online. Atât în cazul în care părţile nu aveau capacitatea de a încheia actul, cît şi atunci cînd părţile au disimulat adevăratele lor intenţii şi au realizat o operaţiune juridică folosită într-un scop ilicit prin intermediul unui act electronic, poate interveni sancţiunea nulităţii.

Cu privire la *consimţământ*, Codul civil prevede că acesta trebuie să fie valabil exprimat pentru încheierea actului. Condiţiile impuse de legislaţia specifică pentru naşterea valabilă a unui act electronic, privesc, în primul rând, existenţa notificării şi a consimţământului, deoarece tranzacţiile în formă electronică sunt diferite de modul tradiţional de a contracta. [4, p.19] Legea impune ca părţile să fie de acord asupra utilizării formei electronice pentru ca ele să fie considerate legale. În ceea ce priveşte *viciile de consimţământ,* putem observa faptul că toate dintre acestea se pot regăsi şi în cazul încheierii contractelor sub forma unui act online. Trebuie însă făcută o precizare legată de violenţă, respectiv că violenţa se poate regăsi, în principiu, sub forma constrângerii. Dolul şi eroarea se pot manifesta cel mai probabil în faza negocierilor dintre părţi, prin inserarea unor clauze abuzive, clauze standard şi omisiunea de a furniza toate informaţiile esenţiale părţii. Leziunea va opera similar ca într-un act propriu-zis. Odată identificate oricare dintre viciile de consimţământ, actul juridic electronic va fi lispit de efecte juridice.

Odată cu modificările operate în Codul civil prin Legea nr.133 din 15.11.2018 au fost clarificate multe aspecte privind forma electronică a actului juridic, a contractului. Astfel, conform art.318 CC RM, actul juridic are formă electronică dacă se cuprinde într-un document electronic care întruneşte condiţiile legii. Actul juridic în format electronic este asimilat cu actul juridic încheiat în formă scrisă, indiferent de tipul de semnătură utilizat care este prevăzut de lege, dacă prin acordul părţilor nu se prevede utilizarea unui anumit tip de semnătură, precum şi în alte cazuri prevăzute de lege. [5, art.4 alin.(1)] Totodată, legiuitorul s-a expus şi cu privire la faptul că dacă actul juridic încheiat prin utilizarea oricărui mijloc electronic, neîncheiat prin semnătura electronică prevăzută de art.318 alin.(3) CC RM, se prezumă atunci că consimţământul este al acelei persoane până când ea nu contestă existenţa lui (art. 319 CC RM). În cazul unei eventuale contestaţii a existenţei consimţământului, instanţa de judecată poate constata nulitatea actului, cu excepţia cazului în care persoana a acceptat utilizarea acelui mijloc electronic printr-un act juridic încheiat anterior.

Autorul A. Abdudzhalilov a identificat problemele principale la contractele încheiate în mediul online: forma electronică, or practica este în impas de a percepe această formă; jurisdicţia, pentru că acordul încheiat pe internet, în majoritatea cazurilor, se află în afara domeniului jurisdicţional al statului; aplicarea principiu-

lui prezumţiei în acele cazuri în care în viaţa obişnuită el nu este deloc aplicabil; caracterul convenţional al multor relaţii contractuale din spaţiul virtual, întrucât aceste relaţii nu sunt fixate normativ. Potrivit acestei concepţii, nulitatea unui act juridic încheiat în formă electronică va interveni de mult mai multe ori decît asupra actelor juridice clasice. [6]

Şi e adevărat, nimeni nu contestă riscurile inerente ale mediului tehnologic, care nemijlocit atrag nulitatea actelor în formă electronică, precum modalitatea nesigură de verificare a identităţii părţilor, cauză ilicită a actului, consimţământul părţii afectat de leziune şi alte tipuri de fraude. Aceste dificultăţi sunt însă noi provocări, evoluţia domeniului informatic va constitui un obiect de interes din punct de vedere juridic, întrucât va conduce la modificarea structurii relaţiilor sociale, modificări care vor trebui surprinse de legislaţie.

Concuzii şi recomandări

Din cele enunţate mai sus, Nulitatea poate fi înţeleasă drept un refuz în a recunoaşte efectele juridice urmărite la momentul încheierii actului juridic. [7] Tocmai pentru a nu primi acest refuz, suntem obligaţi să identificăm toate pîrghiile legale pentru a încheia un act juridic electronic corect, din punct de vedere legal. Este adevărat că în Republica Moldova, prin noile modificări aduse Codului Civil în 2019, cît şi prin legile speciale, există prevederi exprese, din punct de vedere material, dar carenţa fără echivoc din legislaţia noastră este inexistenţa prevederilor procedurale în materia actelor încheiate în formă electronică. În viziunea mea, procedural este musai să stabilim condiţii clare în scopul evitării apariţiei nulităţii actelor încheiate electronic.

Consider că un bun început ar fi implementarea unor reguli în activitatea notarială. Domeniul electronic reprezintă un mediu nou pentru actele notariale din Republica Moldova. Un exemplu temeinic ar putea fi pentru noi, sistemul de drept din România, prin *Legea nr. 589/2004 privind regimul juridic al activităţii electronice notariale*. Sunt sigură că tocmai enunţarea expresă a condiţiilor pentru încheirea actului de către notar în formă electronică, stabilirea cerinţelor faţă de părţi, privind manifestarea de voinţă, capacitatea acestora, va înlătura echivocul şi blocajele legale, va elimina dubiile privind autenticitatea semnăturilor, va conduce la dispariţia cauzelor care accelerau procesul de constatare a nulităţii actelor încheiate în formă clasică.

Totodată, trebuie să conştientizăm vremurile în care trăim, nu putem nega şi nici anula creşterea ascendentă a încrederii utilizatorilor de internet în serviciile electronice. De aceea, crearea premiselor legale în favoarea încheierii tranzacţiilor electronice , precum şi facilitarea adoptării tehnologiilor digitale în economie trebuie să reprezinte obiective majore în cadrul strategiei naţionale de digitalizare a Republicii Moldova pentru următorii ani.

Cred cu toată convingerea că rezultatul final pe care-l poate genera un act încheiat în formă electronică este să reducă la minimum şansele constatării nulităţii

respectivului act, furnizând legalitatea, securitatea şi transparenţa, la care aspiră legiuitorul şi părţile.

Referinţe bibliografice:

1. Popa Ş. A., Zdrenghea B.G. *Nulitatea actului juridic civil*. Bucureşti: Hamangiu, 2019.
2. Cazac O. *Ineficacitatea actului juridic*. [citat 12.01.2021]. Disponibil: https://animus.md/adnotari/328/
3. Legea privind comerţul electronic nr. 284 din 22.07.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 138-146, din 14.11.2004.
4. Bleoancă A. *Contractul în formă electronică*. Bucureşti: Editura Hamangiu, 2010.
5. Legea privind semnătura electronică şi documentul electronic nr. *91* din 29.05.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 174-177, din 04.07.2014.
6. Cara-Rusnac A. Cadrul legislativ al contractelor în mediul online. [citat 08.10.2020]. Disponibil: https://juridicemoldova.md/10266/cadrul-legislativ-al-contractelor-in-mediul-online.html
7. Cîrstea R. Încheierea contractelor prin internet. Etapa precontractuală (II*)*. [citat 12.06.2014]. Disponibil: https://www.legal-land.ro/incheierea-contractelor-prin-internet-etapa-precontractuala-ii/.